

EDITORIAL

La privatització de la seguretat: tendència del present, repte futur

Rafael Grasa

President de l'Institut Català Internacional per la Pau

Si hom repassa el que s'ha escrit sobre la postguerra freda, trobarà sovintejades referències al canvi de naturalesa dels conflictes armats, a la pèrdua del monopoli de la violència massiva legal per part dels estats, a la convergència entre les agendes de pau, desenvolupament i drets humans, i també la privatització de la seguretat, al Nord i al Sud.

El número 9 de *Per la Pau* s'ocupa justament d'una de les dimensions d'aquesta característica dels nostres temps, la relació entre seguretat i empreses privades, en particular en situacions de conflicte, com a preparació del simposi internacional que l'ICIP prepara sobre el tema. D'aquí les meves reflexions al respecte.

Primer, durant la postguerra freda la seguretat ha tingut una evolució en dues direccions, parcialment contradictòries. Per un cantó, s'ha entès com un procés, multidimensional, centrat en les persones, on els reptes i les amenaces i els referents a protegir han canviat. El resultat: una creixent desmilitarització de la noció de seguretat, almenys fins l'11 de setembre de 2001 i una centralitat d'enfocaments molt propers als desenvolupament humà, com la seguretat humana i la responsabilitat de protegir. Per un altre cantó, la seguretat, inclosa la interior, ha perdut poc a poc la característica de bé públic, de servei bàsic que els estats havien de proveir als seus ciutadans (assegurar la seva integritat física), per esdevenir –realment, encara que no legalment– una mercaderia privada només assequible per les persones que podien pagar per obtenir-la.

L'exemple més clar: la seguretat a bona part dels països del Sud i alguns dels països emergents, amb una proliferació d'"exèrcits" privats, agents armats privats omnipresents als establiments públics i privats, cossos especials encarregats de la seguretat del president o dels alts càrrecs del règim, recurs sovintejats a mercenaris, etcètera. Cal ser conscients de les contradiccions que generen aquesta doble evolució, que afecta fins i tot el debat relacionat amb temes sensibles, com ara les operacions de manteniment de la pau de Nacions Unides: es manté la no-autorització del recurs a empreses privades per a missions amb mandat directe del Consell de Seguretat, però existeixen ja documents elaborats per empreses privades que argumenten els avantatges que tindria emprar els seus serveis (en recordo un, l'any 2003, per a l'operació de Nacions Unides al Congo, Monuc). A més, en operacions no situades sota el mandat de Nacions Unides, com l'Iraq i Afganistan, les dades obliguen a reflexionar: a l'Iraq, la presència màxima de personal nord-americà fou de 185.000 empleats d'empreses privades de seguretat front a 165.000 soldats; a Afganistan, el nombre de personal privat desplaçat ha oscil·lat entre 130.000 i 160.000 persones.

Segon, el tema requereix una aproximació conceptualment precisa i molt oberta, tot analitzant pros i contres i donant veu a actors i interessos plurals. Pel que fa a la pluralitat, veureu que en aquest número tenen veu militars professionals i les empreses privades, com s'esdevindrà al seminari.

Quant a les necessitat de ser conceptualment precis, n'hi haurà prou amb alguns exemples. No són un fenomen exclusivament nord-americà o sorgit d'Occident. Algunes de les primeres grans empreses privades pertanyien i actuaven en països del Sud, com la cèlebre Executive Outcomes, creada l'any 1989 a Sud-Àfrica, formada amb soldats i personal desmobilitzat (amb força presència de persones que havien estat vinculades al braç armat del Congrés Nacional Africà), dotades de material de combat i de transport pesat i sofisticat. L'any 1993, el govern angolès les contractà per lluitar contra els rebels d'Unita i recuperar les mines de diamants que controlaven els rebels; al 1995 les contractà el govern de Sierra Leone per lluitar contra el RUF. A més, en aquest i d'altres casos, els interessos de les empreses privades de seguretat es vinculen amb el d'empreses extractives, o d'altre tipus: existeix una evidència clara que hi ha vincles estructurals entre l'empresa esmentada i Heritage Oil and Gas o Branch Energy.

Un segon exemple: el debat sobre si cal distingir entre “empreses privades de seguretat” (private security companies) i “empreses militars privades” (private military companies): les primeres es dedicarien bàsicament a prestar serveis com anàlisi de riscos, protecció i seguretat de persones i de llocs i institucions estratègiques, mentre que les darreres oferirien personal ben entrenat per usar ensinistrament de tropes o per desplegar-lo en determinades zones, sol o acompanyant altres unitats. Actualment hom usa sobretot l’expressió “empreses militars privades”, però el cert és que no totes fan de tot.

I un darrer exemple són tots els problemes de rendició de comptes i de transparència, o els derivats de l’estatus jurídics del personal de seguretat privat desplaçat en missions sobre terreny. A l’Iraq, una ordre de Paul Bremmer, responsable de l’autoritat provisional de la coalició (Ordre 17), els garantí immunitat. Desenvolupaments posteriors, com codis de conducta i autorregulació elaborats per associacions d’empreses del sector (International Peace Operations Association; British Association of Private and Security Companies; Global Peace and Security Operations Institute) no constitueixen prou garantia.

La tendència actual a la privatització de la seguretat s’incrementarà en el futur, producte de la importància de les operacions de construcció de pau i de la tendència a disminuir el nombre d’efectius dels exèrcits professional. Caldrà doncs seguir amb atenció el tema, un repte de futur, en la seva doble accepció de perill i d’oportunitat.

SUMARI

EDITORIAL	1	ENTREVISTA	12
EN PROFUNDITAT	3	TRIBUNA	13
INTRODUCCIÓ	3	Antiglobalització + altermundisme + 15-M.....	13
ARTICLES CENTRALS	4	La llarga ombra de Mubarak.....	14
Les empreses militars i de seguretat privades. Trets característics	4	A un any del Tractat de Comerç d’Armes: moderadament optimistes	15
Estat de dret, mercat i exèrcits: incompatibilitat conceptual i reptes jurídics	5	RECOMANEM	16
L’impacte als drets humans d’un nou actor no estatal: les empreses militars i de seguretat privades	6	ACTUALITAT	18
El mercat de la defensa i la seguretat	8	Notícies de l’ICIP	18
Exèrcits de lloguer.....	9	Notícies del Món.....	19
PER SABER-NE MÉS	10		

EN PROFUNDITAT

INTRODUCCIÓ

Tica Font

Directora de l'Institut Català Internacional per la Pau

2003. Un soldat difon fotografies de maltractaments a la presó d'Abu Ghraib. Un presoner declara que va ser colpejat, amenaçat amb gossos, i que li van aplicar descàrregues elèctriques. Un altre declara que va ser electrocutat, colpejat i penjat d'un pal durant set dies; un tercer explica que va ser obligat a beure litres d'aigua amb el penis lligat per evitar que orinés...

L-3 Communications, empresa creada el 1997, és una de les principals empreses militars i de seguretat privades (EMSP). L-3 és un *spin-off* dels gegants de la indústria de defensa nord-americana (Lockheed Martin). entre les seves filials es troba Titan Corp i Military Professional Resources Inc. (MPRI). Durant el 2010 va facturar per valor de 15.680 milions de \$, el 81% dels quals obeïen a contractes del propi govern nord-americà. Els contractes més significatius s'emmarquen en l'àmbit d'intel·ligència.

L-3/Titan, amb tota seguretat, és la segona empresa contractant més important a l'Iraq, darrere de Halliburton/KBR; dóna treball a uns 7.000 traductors i a uns 300 especialistes en serveis d'intel·ligència. El departament de Defensa dels EUA va contractar els seus serveis de traducció, l'any 2003, per valor de 112,1 milions \$. Sembla ser, però, que alguns dels 31 traductors que va proporcionar van prendre part en les tortures d'Abu Ghraib¹.

CACI és una empresa de serveis de tecnologia de la informació, intel·ligència, vigilància i reconeixement, entre d'altres, amb uns ingressos de 2.730 milions \$ l'any 2009. El 79% de la seva facturació prové del govern nord-americà i majoritàriament del Departament de Defensa. El seu contracte més important, d'un valor de 450 milions de \$, està lligat a la guerra electrònica. CACI es va involucrar a Abu Ghraib quan va adquirir, l'any 2003, l'empresa Premier Technology Group (PTG). PTG va ser creada a finals dels 90 per un grup d'exagents d'intel·ligència de l'exèrcit que havien treballat a Bòsnia.

Quatre expresoners d'Abu Ghraib han presentat demanda davant dels tribunals nord-americans per les tortures a les quals van ser sotmesos mentre van estar detinguts entre els anys 2003 i 2004.

El portaveu de CACI va declarar que les afirmacions dels demandants sobre abusos en els interrogatoris són infundades i sense base. L'advocat de CACI va afirmar que les denúncies eren falses i que el seu client va servir al seu país de forma honorable mentre va treballar a l'Iraq².

Tres militars han estat acusats, han estat jutjats per càrrecs criminals i són a presó per haver comès abusos durant els interrogatoris. No obstant, cap treballador d'aquestes empreses no ha estat jutjat pels fets.

Aquest número de la revista vol abordar, des de diferents punts de vista, els reptes que les empreses militars i de seguretat privada generen quant al desenvolupament del seu treball, al control que s'hi pot exercir, les vulneracions dels drets humans, la impunitat amb la que actuen, la participació en missions de combat, les seves relacions amb els exèrcits regulars o l'erosió en funcions de l'Estat com l'ús legítim de la violència, entre moltes altres qüestions.

1. <http://www.l-3com.com/> Anual report 2010

2. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7482617.stm> [1-7-2008]

ARTICLES CENTRALS

Les empreses militars i de seguretat privades. Trets característics

Sonia Güell Peris

Professora de Dret Internacional Públic. Universitat Pompeu Fabra

No existeix una definició legal d'Empreses Militars i de Seguretat Privada (EMSP), atesa l'absència de categoria específicament descrita com a tal als instruments jurídics vigents. Tanmateix, per les característiques que presenten es poden considerar com a empreses privades, legalment constituïdes, que proveeixen serveis d'assistència, assessoria o seguretat armada, bé sigui com a alternativa o com a complement a les forces armades regulars que operen a àrees que es troben en situació de conflicte armat¹. Malgrat la multifuncionalitat dels serveis oferts, les EMSP tenen en comú el fet de l'extraterritorialitat de la prestació del servei amb relació a qui les ha contractat i la seva predisposició a recórrer a l'ús de la força en compliment del contracte.

Ja el 2003, el relator especial de Nacions Unides sobre la qüestió de la utilització dels mercenaris com a mitjà de violació dels drets humans i d'obstaculització de l'exercici del dret dels pobles a la lliure determinació advertia que, a més del mercenari individual, soldat de fortuna generalment contractat per governs fràgils de tipus repressiu per assegurar el seu manteniment al poder, semblava guanyar força una nova forma de mercenarisme consistent en la presència d'empreses privades multiservei, atractives també per a altres mercats. Des llavors, el fenomen s'ha multiplicat exponencialment, tant pel que fa als qui les contracten (estats dotats d'estructures polítiques solvents, ONG i les Nacions Unides en són clients habituals), com per a les unitats desplegades al terreny (entre Iraq i Afganistan s'han comptabilitzat 207.600 contractistes privats enfront dels 175.000 militars desplegats a la zona), com pel que fa al volum de negoci estimat de 210.000 milions de dòlars el 2010.

Factors diversos apunten les causes immediates de la proliferació d'aquest tipus d'empreses; en particular destaquen les noves tendències cap a l'externalització del sector públic, la disponibilitat d'armament i de personal qualificat sense feina, l'elevat cost de les noves missions internacionals dels exèrcits, la relació qualitat preu molt competitiva i l'absència de cost polític per al govern que contracta en cas que s'hi produeixin baixes².

Al marge del debat relatiu a les implicacions de l'expansió de les EMSP sobre el principi del monopoli estatal de l'ús de la força, hi ha algunes qüestions que preocupen i pertorben, especialment la constatació de violacions del Dret internacional humanitari i dels Drets humans i l'opacitat de les relacions contractuals que semblen radicar sota l'elevat grau d'impunitat en relació amb la responsabilitat derivada de les infraccions esmentades.

A més, són molts els riscos que hi ha sobre el terreny i que fan necessària una reflexió molt seriosa sobre l'oportunitat de la seva contractació, i en el seu cas, sobre la necessitat d'establir ferris mecanismes de control en relació amb les seves activitats, la qualificació de les persones que les componen i la determinació clara dels límits de les seves funcions³.

En particular, els riscos més preocupants afecten, per una banda, l'àmbit operacional, atès que la desvinculació dels empleats privats de la cadena de comandament de les forces armades en el terreny fa que la seva irrupció en el decurs de les hostilitats generi gravíssims riscos per a la missió oficial; i per una altra banda, en relació amb l'àmbit de la seguretat de l'Estat que contracta, ja que des d'aquest moment i per la lògica interna de l'encàrrec, es pot predir que adquiriran informació sensible relacionada, per exemple, amb posicions estratègiques de tropes regulars, sistemes d'intendència, de comunicacions, dotació d'armament... Informació en definitiva valuosa per especular en el mercat privat de la violència, inclosa la violència terrorista.

1. Per la seva banda, el Grup de Treball de Nacions Unides sobre la utilització de mercenaris les defineix com a *empreses privades que presten tot tipus de serveis d'assistència de seguretat, entrenament, abastiment i assessoria, inclòs el suport logístic no armat, els guardes de seguretat armats i els qui intervenen en activitats militars defensives o ofensives*. A/HRC/4/42 de 7 de febrer de 2007, paràgraf 3.

2. Vegeu *La privatització del uso de la fuerza armada. Política y derecho ante el fenómeno de las empresas militares y de seguridad privadas*. TORROJA, H. (dir.), GÜELL, S. (coord.), Bosch Editor, Barcelona, 2009.

3. Vegeu *Hacia la regulación internacional de las empresas militares y de seguridad privadas*, Fundación Privada CEI, Marcial Pons, Madrid, 2011.

Estat de dret, mercat i exèrcits: incompatibilitat conceptual i reptes jurídics

Helena Torroja Mateu

Professora agregada de Dret Internacional Públic de la Universitat de Barcelona. Cap d'estudis del Centre d'Estudis Internacionals

Plantejar quins són els reptes jurídics que comporta el fenomen de les Empreses Militars i de Seguretat Privades ens condueix cap a diferents escenaris estatals i socials¹. És un fet promogut per un petit però rellevant nucli d'estats de tipus occidental (Estats Units, Regne Unit...); és, a la vegada, tàcitament acceptat per un altre grup important d'estats també de caràcter occidental (els de la Unió Europea, entre ells Espanya, no s'han oposat obertament a aquestes empreses i han arribat a aprovar una mínima i tènue regulació internacional de *soft law*)²; és, per altra banda, una pràctica permesa només sota la seva jurisdicció per altres estats (Afganistan, Iraq, Líbia...); o una realitat que pateix la població i la societat d'estats que no poden controlar la fuga de personal dels seus exèrcits o que no tenen la força suficient per a frenar-la (Fiji, Sud-àfrica, Xile, Somàlia...). De tal manera que darrere d'una expressió (EMSP) apareix una casuística extensa enfront

de la qual sorgeixen una infinitud de preguntes de naturalesa jurídica.

Sigui quin sigui el plantejament, la seva resposta exigeix una consideració prèvia: un assumpte tan seriós com aquest –*privatitzar l'ús legítim de la força armada*– ha de ser tractat des d'una perspectiva global, universal, que fugi d'enfocaments *ad hoc*, sectorials i parcials. És a dir, cal plantejar el problema d'una manera objectiva, apartada del relativisme de cada estat, cada societat, cada empresa. Només un bon plantejament de la qüestió permetrà afrontar el problema amb respostes jurídiques adequades.

Al meu entendre, el problema jurídic subjacent és: *són conciliables l'Estat de Dret i el comerç de l'ús legítim de la força*? És fàcilment observable que són tres els conceptes a l'entorn dels quals gira aquest plantejament: *Estat de Dret, mercat i Exèrcit*, amb el benentès que el primer implica altres nocions bàsiques: un règim democràtic amb divisió de poders, l'imperi de la llei i el respecte dels drets humans. Amb això present, algunes pautes per resoldre la pregunta són les següents.

La forma d'organització política que és l'*Estat* es gesta a l'Europa del final de l'edat mitjana i es consolida definitivament cap a la primera meitat del segle xvii, després del final de la guerra dels Trenta Anys. Un dels seus pilars bàsics va ser la centralització de l'ús legítim de la força. De tal manera que la noció essencial de *sobirania (ad intra i ad extra)*, quedava configurada al seu nucli amb l'exclusivitat, plenitud i autonomia de la competència sobre l'ús legítim de la força, a més d'altres elements. Així es rebutjava obertament el recurs als mercenaris i es potenciava la formalització dels *Exèrcits, sotmesos sempre al sobirà*. I des d'aquesta perspectiva, avui l'Estat de Dret suposa el sotmetiment de l'Exèrcit a les autoritats civils, la qual cosa està directament relacionada amb el que ve a continuació.

Cal recordar també que és aquest mateix Estat d'origen europeu-occidental el que va donar forma jurídica a la protecció dels *drets humans*. Les bases del seu respecte es van sustentar des de llavors en el sotmetiment del poder de coerció que ostentava el poder executiu (mitjançant l'ús de la força policial i militar) als poders legislatiu i judicial. Drets humans i centralització de l'ús legítim de la força es convertien, així, en nocions indissociables.

És en aquest punt en què sorgeix la pregunta sobre si el *comerç de l'ús legítim de la força* és compatible amb el respecte i la protecció dels drets humans. Perquè quan parlem de privatitzar la força armada legítima, estem reconeixent el dret a constituir empreses privades el producte o els serveis de les quals impliquen la possessió i l'ús d'armament militar, que s'ofereix lliurement per un preu determinat, que fixarà el mercat, a tothom qui ho desitgi. Sembla evident que es trenca el principi del sotmetiment del poder de coerció als poders legislatiu i judicial o que, com a mínim, serà difícil el seu sotmetiment en quedar la coerció legítima arbitrada per les *forces invisibles del mercat*. Així doncs, debilitar la centralització del poder de coerció atemptaria directament contra el gaudi dels drets humans.

Es podrà observar des d'altres prismes o es podrà considerar exagerada l'exposició conceptual del problema subjacent. Però tot Estat que introdueixi en el seu ordre jurídic la constitució, contractació o actuació d'empreses de serveis que comercialitzin un *ús legítim de la força militar* hauria d'admetre que està obrint la porta a la legalització dels nous mercenaris, dels nous corsaris del segle xxi.

Conceptualment, la privatització de l'ús legítim de la força no pot veure's sinó com un atemptat directe als fonaments de l'Estat modern i als principis de l'Estat de Dret; són, per tant, difícilment compatibles les nocions d'Estat de Dret i comerç d'usos legítims de la força armada.

Però aquesta és la realitat d'alguns estats, i la tendència sembla que va en augment davant el silenci de la comunitat internacional. De tal manera que si ja no és possible frenar el fenomen, almenys ha de quedar l'esperança de regular-lo internacionalment, per exigir límits i obligacions als estats en la seva delegació i/o contractació d'aquestes empreses.

Aquesta iniciativa ha de procedir de l'àmbit internacional i aquest és el gran repte jurídic contemporani al qual ens enfrontem.

Certament, el procés actual cap a la regulació jurídica internacional en sentit estricte (*hard law*) de les pràctiques estatals davant d'aquestes empreses es basa en els esforços del Grup de Treball sobre la utilització de mercenaris de l'Organització de les Nacions Unides, presidit actualment per José Luis Gómez del Prado. En aquest marc s'ha redactat un possible projecte de Convenció per a la regulació, el seguiment i la supervisió de les activitats de les empreses militars i de seguretat privades, que va ser presentat en el Consell de Drets Humans el setembre de 2010. A partir d'aquí, un grup intergovernamental de composició oberta ha de continuar les feines del Grup, amb la negociació i adopció d'un tractat internacional al respecte. És aviat encara per pronunciar-se sobre el futur, però l'oposició d'Estats Units, el Regne Unit i la Unió Europea fa pensar que serà difícil que el projecte prosperi³.

És per això que el repte jurídic més gran que es planteja és que els estats acordin establir un mínim d'obligacions internacionals que limitin l'àmbit de tal privatització (amb la prohibició de la privatització de *funcions inherentment estatals*); que limitin també l'actuació d'aquestes empreses (amb l'establiment d'obligacions de *regulació i control nacional* d'aquestes companyies, i mecanismes per a la *repressió judicial específica de les violacions de drets humans, dret humanitari i altres infraccions* que cometin).

Davant la incertesa sobre el futur d'aquesta regulació internacional, i amb el dubte de la responsabilitat política dels nostres governants, l'únic que ens queda és mobilitzar-nos per exigir als nostres estats occidentals, els mateixos que van idear i que pretenen liderar els principis de l'Estat de Dret, que si no volen prohibir el fenomen, almenys hi posin límits. El repte es trasllada, per tant, a la societat civil.

1. Aquestes reflexions s'han de fer des de la perspectiva de les empreses que ofereixen serveis de protecció amb armes pesades, és a dir, serveis propis dels exèrcits, deixant de moment a un costat les empreses de seguretat (policia) privada reconegudes en molts ordenaments estatals, entre els quals el nostre.
2. Iniciatives com el Document Montreaux sobre les obligacions jurídiques internacionals pertinents i les bones pràctiques dels Estats pel que fa a les operacions de les empreses militars i de seguretat privades durant els conflictes armats, adoptat a Montreaux el 17 de setembre de 2008; o el Codi Internacional de Conducta per a Proveïdors de Serveis Privats de Seguretat, aprovat el 9 de novembre de 2010 a Ginebra, si bé el procés encara no està finalitzat.
3. Per a un comentari detallat sobre el Projecte de Conveni Internacional, així com per a un panorama sobre les iniciatives de *soft law*, vegeu Gómez del Prado, J.L., i Torroja Mateu, H., *Hacia la regulación internacional de las empresas militares y de seguridad privadas*, Tribuna internacional CEI, Marcial Pons, 2011.

L'impacte als drets humans d'un nou actor no estatal: les empreses militars i de seguretat privades

José L. Gómez del Prado

President del Grup de Treball de Nacions Unides sobre la utilització de mercenaris

Les empreses militars i de seguretat privades, fortament armades i que operen en conflictes armats o de baixa intensitat, poden violar amb facilitat els drets humans de la població civil. Igualment, aquestes empreses violen també els drets humans dels "guàrdies de seguretat" que recluten i als quals donen feina per actuar en aquestes situacions confuses.

En l'agrupació de greus violacions de drets humans presumptivament comeses per les empreses militars i de seguretat privades que ha examinat el Grup de Treball de Nacions Unides sobre la utilització de mercenaris, trobem casos d'execucions extrajudicials, de tortura, de detenció arbitrària i il·legal, de tràfic de persones, de discriminació, de malalties en la població sorgides arrel de les activitats de les empreses esmentades, així com temptatives contra el dret dels pobles a la lliure determinació. Per afany de lucre, les empreses militars i de seguretat privades tampoc no dubten a arriscar la seguretat dels seus empleats o de no acordar amb ells els drets més fonamentals, situant-los en ocasions de risc i de gran vulnerabilitat.

En aquest article ens limitarem a il·lustrar algunes de les matances extrajudicials que violen el dret més fonamental de la persona: el dret a la vida. Malgrat la seva implicació en aquestes violacions, les empreses militars i de seguretat privades no se'n responsabilitzen ni reten comptes a la justícia.

El 16 de setembre de 2007 empleats de l'empresa nord-americana Blackwater¹ estaven implicats en l'incident de la plaça Nissour de Bagdad en el qual van morir 17 civils iraquians i més de 20 persones van resultar ferides, entre les quals dones i nens. Diversos testimonis de l'incident indiquen que es van utilitzar armes lleugeres, així com projectils disparats des d'un helicòpter de l'empresa. Aquest no és l'únic incident en el qual ha estat involucrada l'empresa Blackwater. A Najaf, l'abril de 2004, com també en altres nombroses ocasions, els empleats de Blackwater van prendre part directa en les hostilitats. Avui, gairebé quatre anys després de l'incident, no hi ha hagut cap sanció d'un tribunal. També hi ha constància d'altres incidents en què empleats d'aquesta empresa s'han vist implicats; per exemple, l'incident succeït entre forces del Ministeri de l'Interior iraquiana i contractistes de Blackwater.

També en el centre de Bagdad, el 9 d'octubre de 2007 empleats de l'empresa australiana Unity Resources Group (URG), que protegien un comboi, van disparar contra l'automòbil en el qual viatjaven dues dones armènies, Genevía Antranick i Mary Awanis, i les van matar. Els informes indiquen que, segons les fonts, es van produir entre 20 i 40 trets contra les dues dones². L'empresa URG al·lega que el cotxe que transportava les dues dones es dirigia cap als seus empleats a tota velocitat i que no es va detenir quan li van fer signes per tal que s'aturés³. La família de Genevía Antranick, que no ha rebut cap compensació, ha portat l'empresa URG davant d'un tribunal als Estats Units. Aquesta mateixa empresa també va estar implicada en el tiroteig que va causar la mort del professor australià de 72 anys Kays Juma quan s'aproximava a una intersecció bloquejada per un comboi que la URG protegia. Segons la versió de l'empresa, el professor Juma, resident a Bagdad des de feia 25 anys i que conduïa tots els dies a la ciutat, no es va aturar quan li van fer senyals perquè ho fes⁴.

L'exemple que millor il·lustra les conseqüències que poden comportar les activitats de les empreses militars i de seguretat privades és sens dubte el que va tenir lloc a Fallujah arran de la matança per insurgents iraquians de quatre empleats de seguretat de la companyia Blackwater, atès que, segons algunes fonts, la companyia, per estalviar-se diners, no va disposar de metges de seguretat apropiats per protegir un comboi militar que havia de travessar una zona controlada pels insurgents.

Aquest incident va canviar dramàticament el curs de la guerra i es pot considerar com a punt decisiu de l'ocupació nord-americana a l'Iraq. A partir d'aquest incident, l'exèrcit nord-americà, després d'un primer intent frustrat, va desencadenar l'Operation Phantom Fury i va recuperar la ciutat de Fallujah el novembre de 2004. L'esmentada operació va costar la vida de més de 1.350 insurgents. Aproximadament 95 militars van morir i 560 van resultar ferits. Els informes que relaten els esdeveniments de novembre de 2004 indiquen crims com ara una violència indiscriminada contra la població civil i els nens⁵. El 2010, l'International Journal of Environmental Research and Public Health, una prestigiosa revista mèdica, va publicar un estudi que mostra que les taxes de càncer, de mortaldat infantil i de leucèmia sobrepassen les d'Hiroshima i Nagasaki (http://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_bombings_of_Hiroshima_and_Nagasaki)⁶. Els més de 300.000 documents militars classificats que va fer públics Wikileaks, i que la premsa internacional ha comentat a bastament, mostren que *"la utilització de contractistes privats va contribuir en gran mesura al caos de la guerra a l'Iraq"*.

1. Blackwater Worldwide va abandonar el seu desprestigiat nom per desprendre's de la mala reputació aportada pels incidents en els quals es va veure implicada a l'Iraq i va agrupar el negoci, que abasta unes dues dotzenes de filials, sota el nom de Xe'. Vegeu Baker, M., «Blackwater dumps tarnished brand name», *AP News Break*, 13 de febrer de 2009. Vegeu també les imatges a: http://www.google.com/images?q=nissour+square&hl=en&rlz=1D2WDIA_enFR388FR389&um=1&ie=UTF-8&source=univ&ei=-IVBTbW8Elao-8APA6rIT&sa=X&oi=image_result_group&ct=title&resnum=12&ved=0CHwQsAQwCw&biw=981&bih=568.

2. L'empresa australiana URG utilitza molts ex militars xilens per donar seguretat a l'Ambaixada d'Austràlia a Bagdad. Recentment, un d'aquests guàrdies xilens es va disparar. Vegeu l'*ABC News* i *La Tercera* (Xile), 16 de setembre de 2010.

3. Casos referits a l'Informe del Grup de Treball de Nacions Unides sobre al·legacions presentat al Consell de Drets Humans, *A/HRC/7/7/ Add.1*.

4. Mendes, J., i Mitchell, S., «Who is Unity Resources Group?», *ABC News Australia*, 16 de setembre de 2010.

5. 2005 documentary film, "Fallujah, the Hidden Massacre".

6. Wikipedia

El mercat de la defensa i la seguretat

Tica Font

Directora de l'Institut Català Internacional per la Pau

El final de la guerra freda va suposar un canvi en la naturalesa dels conflictes armats. Per una banda, els conflictes han passat a ser majoritàriament interns, i, per una altra, s'han obert nous fronts de participació militar que han conduït a un augment de les missions militars a l'exterior i a canvis en la gestió i en la tecnologia militar. Els combats a Iraq i Afganistan han estat i són un laboratori d'estratègies i tecnologies militars. Alguns analistes els plantegen en tant que "guerres de quarta generació" i els caracteritzen com a guerres de victòria ràpida, tot i que sense derrota de l'enemic, amb una llarga postguerra i presència militar permanent.

Militarment, a partir dels anys noranta es planteja la situació de com mantenir la superioritat militar en el teatre de noves operacions i pressupostos més baixos. La solució es buscarà en dos fronts: per una banda, se centrarà en la tecnologia, en l'augment de l'ús d'alta tecnologia, de tecnologia de la informació, de sistemes no tripulats i d'armes amb major precisió, etcètera.

Per una altra, se centrarà en l'organització i la gestió militar: com disminuir-ne les proporcions, alleugerir-ne l'estructura, privatitzar-ne moltes de les funcions i incorporar-hi comeses policials.

La privatització que afrontem es dona en un context de canvi global en el pensament polític i econòmic dels anys vuitanta: el pensament neoliberal va impulsar un corrent privatitzador de totes les activitats públiques, incloent-hi la de defensa i seguretat. En aquest context privatitzador els governs deixen en mans del mercat moltes tasques que exercien els militars. Aquesta tendència privatitzadora ve de lluny. La primera privatització important es va produir després de la Segona Guerra Mundial: en l'àmbit de la producció d'equips militars o armes, les empreses públiques fabricants d'armament van passar a mans privades. La segona onada privatitzadora va afectar la I+D militar i el desenvolupament de nous sistemes d'armes, que també van passar a mans de la indústria militar privada. I finalment la caiguda del mur de Berlín i els atemptats de l'11-S han comportat una reestructuració del sector industrial militar: entre 1989 y 2003 les inversions en nous projectes es van reduir considerablement. La indústria militar es va enfrontar a aquesta crisi mitjançant l'expansió del mercat, incorporant-hi totes aquelles tasques militars que ja no formaven part del nucli dur o essencial d'"allò militar". Després de l'11-S aquest procés d'externalització s'ha ampliat al sector de la seguretat interior (*Homeland Security*), la qual cosa ha suposat la formació d'un nou sector industrial que uneix la indústria militar amb la indústria de noves tecnologies.

Com s'ha comentat, a la dècada dels noranta es va produir una reducció dels pressupostos de defensa, es van anul·lar programes de desenvolupament de noves armes, etcètera. Aquesta reducció en el volum de negoci del mercat militar, juntament amb el replantejament de noves estratègies i tecnologies militars davant els conflictes emergents, va generar una pressió per part del sector industrial militar cap als governs per tal que aquests externalitzessin les activitats militars cap al sector privat. El sector militar privat al·legarà que la privatització de funcions militars no essencials estalviarà costos, millorarà la qualitat, permetrà l'accés a nous coneixements, experiències i habilitats; en definitiva, augmentarà l'eficàcia i disminuirà els costos per a l'Estat. Els governs més influenciats pel corrent neoliberal privatitzador han promociat l'aparició d'aquest nou sector i li han traspassat algunes tasques i funcions pròpies dels militars.

Així és com al llarg de la dècada dels noranta apareixen noves empreses, moltes de les quals estan lligades a la indústria productora d'armes, que oferiran serveis com ara manteniment, subministraments, modernització d'equips i armes, suport logístic, formació i entrenament de militars o policies, construcció de bases i el seu manteniment, serveis d'intel·ligència i contraintel·ligència, operacions especials, assessorament estratègic i tècnic a governs i militars, serveis de traducció, protecció a persones, instal·lacions o infraestructures, ajuda humanitària, resposta ràpida davant desastres, suport en operacions de pau, destrucció d'armes, gestió de conflictes, negociacions de pau, transicions polítiques, etcètera. En definitiva, empreses que actuaran al "camp de batalla".

Algunes tasques que porten a terme aquestes empreses poden considerar-se tasques militars "essencials": gestió d'instal·lacions (bases, presons, casernes, etcètera), sistemes d'abastiment, formació i entrenament militar o intel·ligència. Per tant, la primera qüestió que requereix debat és la definició de tasques "no essencialment" militars. Si no es fa així, aquestes empreses, per magnitud i intensitat del servei que presten, es podria considerar que representen una duplictat de les forces militars; és a dir, que són exèrcits privats.

La creació legal d'aquests exèrcits privats ens porta a una altra qüestió important: el control democràtic de l'ús legal de la violència. Als estats moderns només l'Estat té la legitimitat de l'exercici exclusiu de l'ús de la violència. La presència d'aquestes empreses en l'exercici de la violència trenca el monopoli de l'Estat, augmenta la distància entre la presa de decisions i l'execució de la força i introdueix un actor privat que pot tenir objectius propis, que només ret comptes a qui el contracta i que busca maximitzar beneficis, amb la pèrdua, d'aquesta manera, de qualsevol control democràtic sobre les seves activitats.

En el cas de Líbia podem trobar una paradoxa. Gadaffi contracta "mercenaris" per aixafar les revoltes populars contra el

seu règim polític, i els rebels contracten empreses de serveis militars per formar i entrenar les milícies actuals: els futurs militars per derrocar el règim de Gadafi. En aquest debat no podem obviar el pragmatisme del mercat: les empreses són lleials i estan al servei dels interessos dels seus accionistes, la seva lleialtat no és el bé comú ni tampoc l'interès col·lectiu.

Finalment cal apuntar que, atès que moltes d'aquestes empreses estan íntimament lligades a les empreses productores d'armes, podem trobar-nos amb què els seus interessos econòmics encoratgin o afavoreixin la perpetuació de certs conflictes o la generació de noves necessitats que facin que es requereixin els seus serveis.

Exèrcits de lloguer

Mario A. Laborie Iglesias

Tinent Coronel. Analista Principal Institut Espanyol d'Estudis Estratègics (Ministeri de Defensa)

El mes de maig passat, els medis de comunicació internacionals feien públic que l'empresa de serveis de seguretat privada "Reflex Responses" havia estat contractada pel príncep hereu d'Abu Dhabi amb l'objectiu de formar un batalló compost de 800 estrangers. El contracte, per un total d'uns 500 milions d'euros, especifica que aquesta força estaria destinada a dur a terme missions d'operacions especials dins i fora del país, defensar els oleoductes i altres infraestructures de possibles atacs terroristes i sufocar les revoltes internes. Aquest fet ha ratificat, si és que hores d'ara existeix qualsevol mena de dubte, com les empreses transnacionals exportadores de serveis i relacionades amb la seguretat estan, cada vegada més, desenvolupant funcions fins ara catalogades com a inherentment estatals i reservades als exèrcits regulars nacionals.

Com a resultat de les dinàmiques de la globalització i per raons d'eficiència econòmica, s'ha impulsat la desestratificació i la privatització de serveis. La pràctica totalitat de les Forces Armades dels països del nostre entorn no han estat alienes a aquestes transformacions. La gran disminució d'efectius militars dels últims lustres, les dràstiques reduccions dels pressupostos de defensa, sobretot a Europa, juntament amb l'augment del nombre i la complexitat de les operacions militars a l'exterior han fet peremptori recórrer a les empreses privades de seguretat. Conseqüentment, el mercat de la seguretat privada viu en l'actualitat una època d'or.

Efectivament, avui tots els exèrcits occidentals precisen, en major o menor mesura, del recolzament de contractistes per desenvolupar les seves missions. El catàleg de serveis que les empreses privades ofereix s'estén per totes les funcions militars, des de les relacionades amb el combat directe fins a les purament logístiques. Aquestes companyies disposen de gran flexibilitat d'actuació, capacitat de crear solucions adaptades a cada cas concret, rapidesa d'acció, coneixements sobre el teatre d'operacions, experiència operativa, confidencialitat, i es publiciten per ser una alternativa més barata. L'externalització facilita l'especialització de les Forces Armades en els processos que constitueixen la seva raó de ser, alliberant personal i recursos d'aquelles feines que poden realitzar-se de forma eficient fora de l'estructura militar.

Tanmateix, malgrat els avantatges exposats, la repercussió que tenen les activitats d'aquestes empreses als exèrcits nacionals és un element distorsionador que ha de ser analitzat amb tota cura. A nivell pràctic, existeixen evidències que les activitats dels contractistes poden obstaculitzar, en certa mesura, la presa de decisions i comprometre les accions de combat de les forces regulars en escenaris de conflicte armat.

Però en un nivell superior, la major part dels recels que es plantegen estan lligats a la privatització de certes funcions "inherents als Estats", és a dir, intrínsecament relacionades amb l'interès públic. Tot i que és cert que no existeix consens sobre quines són les funcions que, per la seva naturalesa inequívocament estatal, no han de ser privatitzades, el que sí està àmpliament acceptat és que no hi ha res més inherent als Estats que l'ús legítim de la força armada. De fet, com escriu Max Weber, l'Estat no existiria com a tal si no pogués monopolitzar la violència. Sota els paradigmes democràtics, l'Estat constitueix l'únic agent en el qual s'hi pot confiar per al convenient control i l'autorització de l'ús de la força, la qual cosa constitueix la justificació del seu monopoli per part dels governs legítims i la seva missió fonamental, per sobre de qualsevol altre que puguin dur a terme.

En conseqüència, els Exèrcits, com a organització armada que garanteix l'aplicació de la violència legítima d'acord amb els principis que emanen de l'Estat democràtic, són sens dubte la institució que es veu més afectada per l'activitat d'aquestes firmes que entenen la seguretat com una manera més de negoci. En teoria, les Forces Armades només

externalitzen les diligències que no constitueixen tasques militars en essència, donat que aquestes són considerades funcions inherentment governamentals. Tanmateix, a la pràctica, s'ha difuminat la línia divisòria entre les activitats essencialment estatals, que en cap cas han de ser externalitzades, i les tasques comercials, que poden estar subjectes a la gestió del sector privat. L'exemple d'Abu Dhabi és clar: la força armada, ensinistrada i equipada per una empresa privada, se situa a disposició del govern del país substituint a l'Exèrcit en les tasques que li serien pròpies. Tot i que aquest no deixa de ser un cas extrem, no hi ha dubte que ens trobem davant una tendència que sembla consolidar-se a escala global.

En conclusió, en el context actual en el qual els factors econòmics semblen primar per sobre d'altres consideracions, la contractació d'empreses de seguretat privada ofereix noves possibilitats que no han de ser obviades. Però és necessari avaluar amb cura quines funcions, malgrat els possibles avantatges, no és convenient d'externalitzar, ja que els beneficis potencials immediats poden amagar perjudicis a llarg termini. Qualsevol acció que debiliti el rol que duen a terme les Forces Armades dintre l'Estat democràtic, incrementa la possibilitat que altres agents desafiiïn la primacia d'allò "públic" per sobre d'allò "privat". En aquesta línia argumental, sembla crucial una regulació robusta sobre aquest mercat.

PER SABER-NE MÉS

Fernando Javier Padilla Angulo

En aquesta ocasió us oferim materials per tal de conèixer una mica més en detall el món de les empreses proveïdores de serveis de defensa (d'ara endavant EPSD) i els seus empleats, els anomenats contractistes de seguretat, per a molts un eufemisme d'una paraula amb la que estem molt més familiaritzats: mercenaris. Per tal de fer-ho possible, us oferim tres documents legals de rellevància sobre la figura del mercenari i us aconsellem alguns exemples de literatura acadèmica pertinent per tal de poder tenir una visió global dels mercenaris del segle XXI. Abans, però, podeu llegir un succint esbós històric sobre el seu origen.

Tenim constància de l'existència de mercenaris des de l'antic Egipte i nombrosos exemples del seu ús a través de la Història, des dels foners baleàrics que participaren a les guerres púniques entre Cartago i Roma, fins els soldats de fortuna que avui en dia lluiten a l'Irak o l'Afganistan. Breument, es pot dir que l'apogeu dels mercenaris pot situar-se entre els segles XVI i XVII i, amb menor força, el XVIII. Per posar alguns exemples, tan sols cal citar els mercenaris suïssos i els lansquenets alemanys que prestaren els seus serveis al millor postor per tota l'Europa renaixentista, els exèrcits privats que van protagonitzar la conquesta de l'Amèrica Hispànica, els regiments del general Wallenstein a la Guerra dels Trenta Anys o els exèrcits i marines de guerra que les companyies de les Índies orientals d'Anglaterra i Holanda mantenien a la Índia i Indonèsia, respectivament.

Al segle XIX, fruit del triomf l'Estat-Nació com a model polític, fill de la Revolució Francesa, neix l'exèrcit de ciutadans en armes, que reemplaça al soldat professional i al mercenari. No obstant, aquest model mostrar-se caduc a bona part dels països occidentals a partir de finals del segle XX, quan la majoria de Forces Armades del nostre hemisferi es van professionalitzar i va obrir-se de nou l'escaleta per la reaparició de la figura del soldat de lloguer, del mercenari, per tal de realitzar tasques auxiliars a les pròpies dels militars uniformats. Tot i això, el paper que actualment juguen els mercenaris dista molt del pes dels seus antecessors segles enrere.

Documents legals

Definició de mercenari segons el Protocol addicional als Convenis de Ginebra del 12 d'agost de 1949 relatiu a la protecció de les víctimes dels conflictes armats internacionals (Protocol I), 8 de juny de 1977 (<http://www.cicr.org/web/spa/sitespa0.nsf/htmlall/protocolo-I>) (en castellà)

Artículo 47 - Mercenarios

1. Los mercenarios no tendrán derecho al estatuto de combatiente o de prisionero de guerra.
2. Se entiende por mercenario toda persona:
 - a) que haya sido especialmente reclutada, localmente o en el extranjero, a fin de combatir en un conflicto armado;
 - b) que, de hecho, tome parte directa en las hostilidades;
 - c) que tome parte en las hostilidades animada esencialmente por el deseo de obtener un provecho personal y a la que se haga efectivamente la promesa, por una Parte en conflicto o en nombre de ella, de una retribución material considerablemente superior a la prometida o abonada a los combatientes de grado y funciones similares a las fuerzas armadas de esa Parte;
 - d) que no sea nacional de una Parte en conflicto ni residente en un territorio controlado por una Parte en conflicto;
 - e) que no sea miembro de las fuerzas armadas de una Parte en conflicto; y
 - f) que no haya sido enviada en misión oficial como miembro de sus fuerzas armadas por un Estado que no es Parte en

conflicto.

Definició de mercenari segons la Resolució 44/34 de l'Assemblea General de les Nacions Unides: Convenció Internacional contra el reclutament, la utilització, el finançament i l'entrenament de mercenaris del 4 de desembre de 1989 (<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/555/16/IMG/NR055516.pdf?OpenElement>) (en castellà)

Artículo I

A los efectos de la presente Convención

1. Se entenderá por "mercenario" toda persona

- a) Que haya sido especialmente reclutada, localmente o en el extranjero, para combatir en un conflicto armado;
- b) Que tome parte en las hostilidades animada esencialmente por el deseo de obtener un provecho personal y a la que se haga efectivamente la promesa, por una Parte en conflicto o en nombre de ella, de una retribución material considerablemente superior a la prometida o abonada a los combatientes de grado y funciones similares en las fuerzas armadas de esa Parte;
- c) Que no sea nacional de una Parte en conflicto ni residente en un territorio controlado por una Parte en conflicto;
- d) Que no sea miembro de las fuerzas armadas de una parte en conflicto;
- e) Que no haya sido enviada en misión oficial como miembro de sus fuerzas armadas por un Estado que no sea Parte en conflicto.

2. Se entenderá también por "mercenario" toda persona en cualquier otra situación

- a) Que haya sido especialmente reclutada, localmente o en el extranjero, para participar en un acto concertado de violencia con el propósito de:
 - i) Derrocar a un gobierno o socavar de alguna otra manera el orden constitucional de un Estado, o de,
 - ii) Socavar la integridad territorial de un Estado;
- b) Que tome parte en ese acto animada esencialmente por el deseo de obtener un provecho personal significativo y la incite a ello la promesa o el pago de una retribución material;
- c) Que no sea nacional o residente del Estado contra el que se perpetre ese acto;
- d) Que no haya sido enviada por un Estado en misión oficial; y
- e) Que no sea miembro de las fuerzas armadas del Estado en cuyo territorio se perpetre el acto.

Document Montreux (http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0996.pdf) (en castellà). Aquest document de 2008, promogut pel Govern de la Confederació Helvètica i el Comitè Internacional de la Creu Roja, recull una sèrie de normes i de bones pràctiques que han de ser posades en pràctica pels Estats signants en relació a la contractació d'empreses militars i de seguretat privades que operen en situacions de conflictes armats. Disset països en són els signants: Afganistan, Angola, Austràlia, Àustria, Canadà, França, Alemanya, Irak, Xina, Polònia, Sierra Leone, Sud-àfrica, Suècia, Suïssa, Ucraïna, Regne Unit i Estats Units.

Articles i llibres recomanats

De la quantitat de literatura existent sobre el tema, hem seleccionat alguns articles i llibres, cobrint des de obres generals sobre les EPSD fins a assumptes més específics, com el seu paper com a agents constructors de pau (peace-builders), la seva implicació a les guerres civils a l'Àfrica, l'ús profús que d'elles en fa el Govern dels Estats Units a l'Iraq i l'Afganistan i la manca de regulació efectiva que encara existeix sobre aquests "exèrcits privats"

Abrahamsen, R., & Williams, M. C. (2007). Introduction: The Privatisation and Globalisation of Security in Africa. *International Relations*, 21(2), 131-141. Els autors d'aquests articles expliquen el procés i l'impacte de la privatització de la seguretat a l'Àfrica, intentant establir diferències entre la figura clàssica del mercenari i la del "contractista de seguretat", que ofereixen els seus serveis legalment, contribuint a suplir algunes carències en matèria de seguretat de molts Estats africans.

Avant, D. (2005). Private security companies. *New Political Economy*, 10(1), 121-131. En poques pàgines l'autora ens dóna les claus per entendre què són les EPSD, per què van sorgir i quins són els principals riscos i beneficis que planteja la seva contractació per parts dels Estats.

Barbara, J. (2006). Nation building and the role of the private sector as a political peace-builder. *Conflict, Security and Development*, 6(4), 581-594. En països que viuen un procés de construcció de l'Estat, com és l'Iraq post-Saddam Hussein, les empreses de seguretat privada poden jugar un paper important en la imposició de la pau, com queda recollit en aquest article.

Bjork, K., & Jones, R. (2005). Overcoming Dilemmas Created by the 21st Century Mercenaries: conceptualising the use of private security companies in Iraq. *Third World Quarterly*, 26(4), 777-796. Aquest article emfatitza la necessitat de conceptualitzar l'activitat de les EPSD per tal de dotar-les d'autonomia respecte de la de les Forces Armades. Quan la frontera entre aquestes es dilueix, com va succeir a l'Iraq durant els primers anys de l'ocupació encapçalada pels Estats Units, la percepció per part de la població empitjora i s'intensifica el conflicte asimètric.

Dokubo, C. (2000). "An Army for Rent", Private Military Corporations and Civil Conflicts in Africa, The Case of Sierra Leone. *Civil Wars*, 3(2), 51-64. Aquest article ens ofereix una idea global de l'actuació dels mercenaris a la guerra civil de Sierra Leone (1991-2002), que de manera tan clara va posar de manifest la necessitat de regular les EPSD, especialment a

un escenari tan propici per a les seves activitats com és l'Àfrica.

Kinsey, C. (2007). Problematising the Role of Private Security Companies in Small Wars. *Small Wars and Insurgencies*, 18(4), 584. L'autor observa tres tendències en la presència de mercenaris en guerres civils: aquests poden actuar com a auxiliars de les forces armades, apuntalar l'Estat o bé arribar a substituir-lo en temes de seguretat. Partint d'aquesta premissa, es fa esment dels casos afganès i iraquí.

Kinsey, Christopher. *Corporate soldiers and international security: the rise of private military companies*. London: Routledge, 2007. Aquest llibre ens proporciona un panorama general del creixement espectacular de les EPSP en els darrers anys, especialment arrel de les guerres a l'Iraq i l'Afganistan.

Leander, a. (2010). The Paradoxical Impunity of Private Military Companies: Authority and the Limits to Legal Accountability. *Security Dialogue*, 41(5), 467-490. La regulació a nivel jurídic de las actividades de las EPSP se halla aún en un estado embrionario, existiendo aún muchas lagunas legales, lo que según el autor se debe a la excepcionalidad de las situaciones de riesgo, los imperativos del mercado y las incongruencias en el mantenimiento del discurso del monopolio estatal de la violencia por parte de los propios Estados.

Pereyra, Daniel. *Mercenarios guerreros del imperio: los ejércitos privados y el negocio de la guerra*. Barcelona: El Viejo Topo, 2007. La trajectòria dels mercenaris durant el conflicte segle XX i començaments del XXI, queda recollida en aquesta obra, posant èmfasi en el seu paper d'actor rellevant a l'enormement lucratiu negoci de la guerra.

Schwartz, M. (2010). *The Department of Defense's Use of Private Security Contractors in Iraq and Afghanistan: Background, Analysis, and Options for Congress*. Iraq (pp. 1-24). En aquest report presentat al Congrés dels Estats Units, es proposen les línies mestres a seguir per part del Govern en l'ús de les EPSP a l'Iraq i l'Afganistan pels propers anys.

ENTREVISTA

Entrevista a Eduardo Gutiérrez Bueno

Fernando Javier Padilla Angulo

En aquesta ocasió, entrevistem al Sr. Eduardo Gutiérrez Bueno, Director d'Operacions del Grupo Segur. Aquesta firma, fundada el 1978, es troba actualment entre les tres principals companyies de seguretat privada d'Espanya. Concretament, ens interessem per la seva participació en la defensa de vaixells pesquers espanyols contra la pirateria en aigües de Somàlia, que duu a terme des de novembre de 2009.

De manera breu, podria descriure en què consisteix la labor de Segur Ibérica en la lluita contra la pirateria a aigües de la Banya d'Àfrica?

Segur Ibérica té embarcats a tots els vaixells tonyinaires de pavelló espanyol que operen a l'Índic, equips de seguretat que asseguren la defensa del vaixell davant qualsevol atac pirata. El servei començà el novembre de 2009 i es ve realitzant amb normalitat fins el dia d'avui.

Segur Ibérica creà en el seu moment un manual de procediments segons el qual es regeix l'actuació dels diferents equips de protecció, havent quedat palesa fins ara la seva efectivitat. S'han resolt tots els incidents ocorreguts fins el dia d'avui, amb un total de cinquanta-cinc incidents, dels quals en onze casos va haver-hi intercanvi de trets.

Tenint en compte les característiques del delicat treball que es realitza allà, quin és el perfil mitjà del personal seleccionat per a guarnir els vaixells pesquers?

Segur Ibérica destaca als vaixells personal que compleix tots els requisits fixats per la llei, és a dir, vigilants de seguretat amb llicència d'armes C. No obstant això, i vistes les especificitats de la missió, la selecció es fa entre el personal que reunint

tots els requisits, compta amb experiència militar prèvia, preferiblement a les diferents missions que les Forces Armades desenvolupen o han desenvolupat a l'estranger. Cal sumar-hi els test psicotècnics que realitzem i un curs previ de protecció marítima que es duu a terme al nostre centre de formació.

Fins ara, quin és el tipus d'empresa que contracta els serveis de Segur Ibérica?

En el cas que ens ocupa, els armadors que tenen vaixells pescant a l'Oceà Índic.

Donat que a la zona hi té lloc una operació militar dirigida per la Unió Europea (Operació Atalanta), a la que Espanya hi participa de manera destacada, cóm són les relacions amb el Ministeri de Defensa?

Existeix, com no podria ser d'altra manera, una relació fluïda amb el Ministeri de Defensa, ja que en moltes ocasions depenem de la informació que ens aporten.

Per a acabar, i com Director d'Operacions de Segur Ibérica, quina és la seva valoració global de la participació dels vigilants de seguretat en la lluita contra la pirateria somali?

Fins el moment valorem la nostra participació com un èxit total, ja que hem evitat no menys de quinze segrestos sense haver patit cap accident per part del nostre personal. Sabem de la tranquil·litat dels pescadors i de la satisfacció dels armadors.

TRIBUNA

Antiglobalització + altermundisme + 15-M

Jordi Calvo

Membre i investigador del Centre Delàs d'Estudis per a la Pau de Justícia i Pau, del CEMS (UPF) i de l'IU-DESP (UJI de Castelló)

El 15-M incorpora una sèrie d'elements característics que el poden haver convertit en una evolució natural de les maneres de fer dels moviments socials dels últims temps, el moviment antiglobalització i els moviments altermundistes.

El moviment obrer, canalitzat principalment a través dels ara coneguts com a sindicats tradicionals, ha arribat al segle XXI amb una clara pèrdua de legitimitat, però segueix viu i, abans del 15-M, va ser l'únic moviment capaç de mostrar certa força contra les noves reformes liberalitzadores. Els nous moviments socials, identificats principalment en l'ecologisme, el pacifisme i el feminisme, han arribat a aquest segle amb la força que els ha donat incorporar les seves demandes sectorials a l'agenda política, després d'haver-ho fet en la majoria de la societat. Són molts els avenços normatius i culturals cap a la igualtat de la dona, la sostenibilitat ambiental i el rebuig de la guerra o la violència. A més hi ha molts altres moviments que romanen més o menys vius, depenent del moment, com el d'estudiants i el veïnal, o els de lluita contra el racisme o la xenofòbia o de solidaritat internacional. I molts altres que en els anys 90 es van trobar en l'anomenat moviment antiglobalització, que va tractar de respondre, ajuntant el màxim de forces possible, a l'ofensiva neoliberal esdevinguda després de la caiguda del mur de Berlín.

Els diversos grups que participaven en les protestes antiglobalització van sumar forces. Van demanar unes relacions comercials i econòmiques més justes en un món en el qual la tendència globalitzadora del lliure mercat estava portant els Estats a una pèrdua de control polític sobre el seu propi destí. Les seves protestes van servir per tornar a mobilitzar una generació que en el seu moment, com a la del 15-M, es creia perduda i, d'alguna manera, van aconseguir frenar l'ona liberalitzadora i incorporar als discursos polítics elements crítics amb la globalització neoliberal del capitalisme. Davant de les crítiques que l'acusaven que es tractava d'un moviment només de protesta, es va trobar una via de generar propostes que va donar lloc al Fòrum Social Mundial (FSM) i als milers de fòrums socials que des de llavors es van crear. Als fòrums socials es van tornar a trobar moviments vells i nous, formant-se escoles d'activistes que ajuntaven estratègies per protestar amb la conformació d'un discurs polític. Al Fòrum Social Mundial s'han fet passos importants en l'articulació de moviments de diferents llocs del món, en l'aprenentatge entre aquests i per mostrar alternatives al neoliberalisme i al capitalisme, però el seu impacte mediàtic es va anar desinflant i el seu assoliment principal es basava a haver trencat definitivament el paradigma que no hi ha alternativa a les polítiques d'aprofundiment en la globalització neoliberal, amb

el seu ja conegut lema “un altre món és possible”, que no és poca cosa. Però el seu impacte potser ha estat més cultural en els propis moviments perquè el FSM ha impulsat a través de les seves noves formes de fer, el que podríem denominar com “altermundisme” que, almenys, es pot basar en l'emancipació de l'ésser humà, la *praxi* o posada en pràctica de les alternatives sistèmiques, el respecte i fins i tot veneració de la *diversitat* i la *noviolència* com únic camí coherent per a la construcció d'un sistema alternatiu al violent capitalisme actual.

Si parem atenció al què ha passat fins ara a Espanya i alguns llocs del món, el 15-M incorpora aquests quatre elements. La diversitat és part essencial dels qui han acampat i han assistit a les accions de protesta promogudes pel moviment. Fins i tot han anat més enllà, ja que incorporen a persones d'un caire potser més moderat (políticament parlant) del que els fòrums socials aconsegueixen. La posada en pràctica d'alternatives al sistema que qüestionen i els indigna succeeix a les places i ara en les assemblees descentralitzades on, per exemple, s'incorpora l'horitzontalitat, la solidaritat o la igualtat de gènere. L'emancipació es basa en la seva proposta per una democràcia més directa i participativa, o en l'autogestió de les places, que s'assemblen molt als fòrums socials existents (o viceversa). Finalment, és de gran importància l'assumpció de les vies no violentes per a totes les seves accions i per a l'organització del seu propi espai. D'altra banda, el 15-M s'enfronta a una nova ofensiva neoliberal que, aprofitant la crisi, s'està duent a terme per acabar amb l'últim reducte no totalment controlat pels mercats, l'Estat del benestar europeu.

El 15-M sembla incorporar l'aprenentatge dels moviments socials dels últims temps i, a més, ha aconseguit el que aquests no van aconseguir: un enorme impacte mediàtic. Potser la millor manera de donar continuïtat al 15-M i als fòrums socials sigui buscar de quina manera poden confluïr. Els fòrums socials poden dotar de continguts, aprenentatges i articulacions importants el 15-M. Aquest pot apropar la nova ciutadania indignada als fòrums socials i aprofitar el l'impacte mediàtic per fer arribar les seves propostes de canvi. La suma ens pot donar l'equació per a la transformació tan necessària del sistema actual.

La llarga ombra de Mubarak

Maria Fanlo

Institut Català Internacional per la Pau

Fa mig any l'atenció del món sencer era cospada per la presa de carrers i places d'una població, l'egípcia, que encoratjada per l'èxit de la revolta al país veí i amb un profund sentiment d'esgotament, decidia dir prou, fer un crit comú contra l'autoritarisme i la manca de llibertat i s'enfrontava a un règim de 30 anys, enquistat i corrupte.

Van ser divuit dies intensos als carrers del Caire, a la plaça Tahrir i a d'altres ciutats egípcies però també dies intensos per a tots aquells que ho vam seguir amb expectació gràcies a un allau de notícies informatives de diferents tons i colors com si d'un serial diari es tractés, que va fer les delícies dels telespectadors. Sigui com sigui no es pot negar la cobertura dels divuit dies d'un esdeveniment històric que de ben segur marcarà un abans i un després a la regió. I això, tenint en compte que en els darrers anys quan aquesta situació ja bullia, quan el descontentament ja era generalitzat, quan sectors de la població ja s'intentaven fer amb el carrer i eren durament reprimits, quan la censura era a l'ordre del dia i els abusos i la tortura una pràctica sistemàtica, Egipte sovint no mereixia ni d'apunts televisius, ni de breus a les seccions d'internacional.

Dic això, perquè la lluita no violenta que van protagonitzar els joves de la Revolució del 25 de Gener i que va encoratjar a altres capes de la població amb demandes diverses, contextos dispars però amb un objectiu comú, no va acabar en 18 dies. Malgrat la manca informativa, potser per la falta d'imatges d'impacte, la lluita a Egipte ha continuat i continua perquè la revolució no s'ha acabat. I el cert és que actualment es troba en un moment delicat i crucial, ple d'esperances però també d'incerteses.

Un Egipte, en un període de transició cap a unes eleccions legislatives el proper mes de setembre, i liderat per un Consell Superior de les Forces Armades. Malgrat la imatge donada per l'exèrcit durant els dies finals de la revolta i la “suposada” comunió amb la població a Tahrir, és del tot comprensible que puguin existir recels i desconfiança del “savoir faire” de l'exèrcit en qualsevol context de procés democràtic.

La duresa amb la que s'està portant aquesta transició no està gaire lluny de la política de mà de ferro que sembla que no va caure amb Mubarak. El país que ha estat regit per una llei d'emergència des de l'any 1981 després de l'assassinat de Sadat, segueix aplicant-la amb inèrcia i total impunitat. Ha estat i és sens dubte una arma de

poders il·limitats.

I és precisament la derogació d'aquesta llei, una de les batalles principals de l'oposició. Tot i les promeses de l'exèrcit de derogar-la quan la situació es normalitzi, la seva aplicació ha produït que en els primers quatre mesos del govern de transició s'hagin dut a terme 5600 judicis a civils en tribunals militars. Una veu cairota, amb l'ironia que els caracteritza em deia, *"vam demanar al Consell Superior de les Forces Armades portar a Cort d'una manera ràpida als opressors i homes de Mubarak i ara resulta que les víctimes dels judicis "express" som nosaltres"*.

Judicis militars i detencions sense càrrec no absentes d'abusos i tortures. Entre aquests, alguns casos escandalosos confirmats per l'exèrcit com el "test de virginitat" al que van sotmetre a divuit dones, detingudes després d'una manifestació a la plaça Tahrir el passat mes de març. Nombrosos i diferents casos que es van succeir com denuncia Human Rights Watch, que insta també al Consell Superior de les Forces Armades a dur a terme una política ferma de tolerància zero amb el casos de tortura i abusos sexuals començant pels propis oficials de la policia.

En aquest escenari potser si que caldria prestar més atenció a la situació. Estem davant d'un període transicional que establirà les bases per la futura construcció i reconciliació política i social del país. I no només això. Dins l'anomenada Primavera Àrab, el desenllaç d'aquest procés, en un país que esdevé un mirall històric a la regió, tindrà repercussions i de ben segur marcarà futurs esdeveniments a d'altres països de la zona.

A la fi, estem davant d'un país i d'una societat civil que ha demanat a crits la necessitat i possibilitat de renèixer. Artífex d'una revolució, que com diuen els propis egipcis, corre el perillós risc de ser segrestada.

A un any del Tractat de Comerç d'Armes: moderadament optimistes

Javier Alcalde

Institut Català Internacional per la Pau

D'aquí a un any, durant el mes de juliol de 2012, tindrà lloc a Nova York la negociació final del primer Tractat internacional de Comerç d'Armes. Amb motiu d'aquesta efemèride, des de l'ICIP hem obert un espai web que vol servir de fòrum d'informació i debat sobre tot allò que tingui a veure amb el TCA.

Recordem que no serà un tractat estrictament de desarmament, perquè no prohibirà cap tipus d'arma (a diferència del tractat antimines o del de les municions de fragmentació), sinó que regularà les seves transferències, el seu comerç, tal i com succeeix amb els intercanvis comercials de qualsevol altre producte: des de tomàquets a reproductors de música, des de cotxes a apartaments o fins i tot la controvertida propietat intel·lectual, sovint entesa com un producte més.

Recordem també que serà un tractat que englobarà totes les armes convencionals, és a dir: d'una banda, les lleugeres, responsables de la major part de la violència armada que es produeix cada dia al món; i d'altra, l'armament pesat, com avions o tancs, que mou molts diners i que és el que té en compte l'anuari del SIPRI per elaborar les llistes de principals productors, exportadors i importadors d'armes.

Liderant aquesta llista, any rere any, ens trobem els Estats Units d'Amèrica, un dels països que s'han mostrat menys favorables a la signatura d'un possible TCA. D'aquests països en diem escèptics. I si bé el canvi de Bush a Obama s'ha notat i molt pel que fa a l'actitud dels representants nord-americans a Nacions Unides, el cert és que segueix estant dins aquest grup d'escèptics. I en unes negociacions on les decisions s'han de prendre per unanimitat, això vol dir que cadascun dels països d'aquest grup té, en teoria, un poder de veto que li permet imposar els seus interessos.

A la pràctica, però, l'amenaça dels altres països de recórrer a un procés paral·lel més ràpid i eficient (com el recent procés d'Oslo en el cas de les municions de fragmentació o el d'Ottawa en el de les mines antipersona), on només hi participin els estats favorables al tractat, on no existeixi la regla de la unanimitat i on el resultat pugui ser un document més ambiciós i amb criteris més estrictes que el que s'espera obtenir en el procés actual, pot facilitar el fet que s'arribi a acords en el mateix marc de Nacions Unides, una cosa impensable fa pocs anys.

Pel que fa als EUA, s'haurà d'aconseguir transmetre que no s'està qüestionant la possessió d'armes per part dels

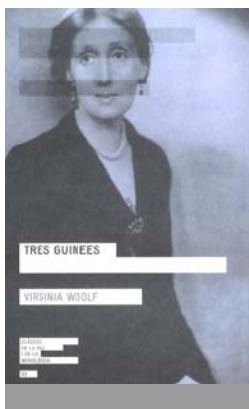
civils (aquest aspecte queda fora de les negociacions del tractat des del principi, atès que només es busca regular-ne el comerç internacional), un assumpte clau per a l'influent lobby nord-americà NRA (National Rifle Association), que sovint intervé en l'opinió pública dels EUA assenyalant que el TCA posaria en perill la tinença d'armes dels ciutadans nord-americans.

A dia d'avui, tant els activistes com els diplomàtics són moderadament optimistes pel que fa a la consecució del TCA. Hi ha països que han mostrat un lideratge des dels inicis del procés, com el Regne Unit, que a més ha sabut incloure bona part de la indústria nacional entre els qui recolzen aquest tractat. I això ha estat possible, perquè en cap cas s'està qüestionant el comerç d'armes en sí, sinó només aquell que és considerat il·legítim. En altres paraules, el que permet transferències d'armament a països que el faran servir per a la repressió interna o per a agressions externes a altres estats.

De forma similar, la indústria productora i exportadora d'armes està tranquil·la, perquè confia, tal i com passa en les regulacions nacionals i regionals existents (per exemple, a la Unió Europea), que la darrera paraula en el moment d'implementar el tractat el tindrà cada estat a través de les respectives legislacions nacionals, i que, per tant, no es concedirà a la societat civil un rol tan actiu o fins i tot dominant, com el que té a l'hora de controlar l'aplicació del tractat de les mines antipersona.

Aquests aspectes són claus per entendre el limitat abast d'un tractat que, tanmateix, suposarà un avenç, donat que no existeix encara cap regulació a nivell mundial sobre el comerç d'armes. Per tant, optimistes, sí, però d'una forma moderada. Tot i que assumim que hi haurà tractat (creuem els dits), encara quedarà molt per fer.

RECOMANEM

Tres guinees

Virginia Woolf. *Tres guinees*. Barcelona: Institut Català Internacional per la Pau; Angle, 2011

La reconeguda autora literària Virgínia Woolf decidí escriure un pamflet contra el feixisme militarista com la seva manera d'intervenir, amb un pensament contracorrent, en un escenari en què tenia lloc la guerra civil espanyola i davant l'amenaça d'una nova guerra a Europa que no trigaria en esclatar.

Tres guinees (1938) és un assaig sobre la contribució de les dones al manteniment de la pau. El text està escrit des del punt de vista privilegiat de l'*outsider*, aquella que pel fet d'haver estat privada de participar en els àmbits del poder, la riquesa i el prestigi masculins, pot observar-los des de fora i veure'n les connexions amb el fet de la guerra. La posició de l'*outsider* és doncs per a l'autora una font de llibertat que les dones poden posar en joc amb creativitat per a contribuir a la pau.

E.G.

Una crisi encoberta

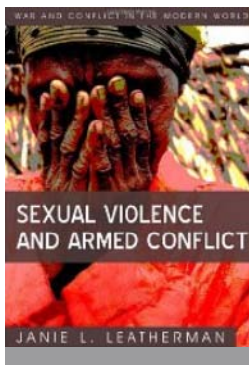
Informe de Seguiment de l'Educació per a Tothom en el Món 2011: 'Una crisi encoberta: els conflictes armats i educació'
<http://www.unescocat.org>

L'informe anual de la UNESCO de Seguiment de l'Educació se centra enguany en la relació directa que tenen els conflictes armats en l'alfabetització de la població i parteix d'una dada reveladora: als països pobres afectats per conflictes armats hi ha 28 milions d'infants que no van a l'escola, el que representa el 42% del total de nens del món sense escolaritzar.

L'informe constata que els conflictes violents incrementen la pobresa i agreugen les disparitats econòmiques i les desigualtats de sexes; i estan restant a l'educació fons públics que es dediquen a la despesa militar. Aquesta realitat és un obstacle per a assolir els objectius de l'Educació per a Tothom fixats l'any 2000 i, de fet, la UNESCO pronostica que

la majoria de les fites marcades no s'assoliran en el temps previst, el 2015, perquè els governs no estan complint amb els compromisos contrets. Per això, en l'informe s'exigeix més determinació a la comunitat internacional, sobretot en el sistema d'ajuda humanitària: si els països rics dediquessin a l'assistència al desenvolupament destinada a l'educació bàsica el que equival a sis dies de la seva despesa militar, podrien eixugar el dèficit de 16.000 milions de dòlars anuals que es necessiten per a aconseguir els objectius de l'Educació per a Tothom fixats l'any 2000. És, abans que res, qüestió de prioritats.

E.R.

Sexual violence and Armed Conflict

Janie L. Leatherman. *Sexual violence and Armed Conflict*. Cambridge: Polity Press, 2011.

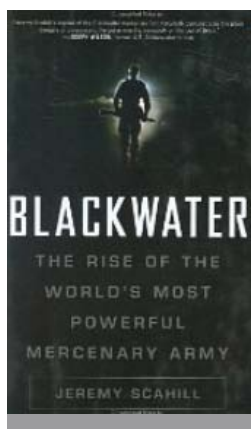
La violència sexual tant en temps de guerra com de pau és un dels majors tabús. No obstant això, atès el seu predomini, cal que s'analitzi, que s'expliqui, que s'entengui i que se li posi remei.

En aquest llibre s'exploren les funcions i els efectes de la violència sexual en temps de guerra com part d'una economia política global de la violència. Segons l'autora, un dels aspectes més preocupants de la globalització militaritzada és l'ús de la violència sexual en els conflictes armats contemporanis com una arma de destrucció de les economies reproductives per tal de beneficiar-se del saqueig. El llibre analitza també el paper del patriarcat i la masculinitat militaritzada en un entramat de saqueig i lucre, per entendre les motivacions dels homes (i algunes vegades les dones) que perpetren la violència.

Janie L. Leatherman diu que els remeis han d'abordar les causes profundes de la desigualtat de gènere i la violència basada en el gènere dintre de les comunitats i arreu del món per tal de transformar tant les causes directes com les estructurals d'aquesta violència. Això requereix desmantellar els fonaments agressius de la construcció social de la masculinitat hegemònica i promoure un lideratge que tingui cura de la comunitat enlloc d'exploitar-la.

El llibre conclou cercant estratègies de prevenció i protecció així com una ètica de la cura per tal de donar suport a la rehabilitació dels supervivents i la seva reintegració a la família i a la vida comunitària.

E.G.

Blackwater

Jeremy Scahill. *Blackwater: the rise of the world's most powerful mercenary army.* Nation Books, 2007.

Mercenaris, a l'Iraq i allà on calgui, com per exemple a Nova Orleans; provinents dels Estats Units i d'allà on calgui, com per exemple del Xile de Pinochet.

Què és Blackwater? És la transformació de les forces militars de combat en una empresa lucrativa. També és un exèrcit privat controlat per una única persona: Erik Prince, multimilionari de l'ultradreta cristiana.

Com n'és d'important? Blackwater diposa de la capacitat necessària per derrocar a molts governs del món actual. És el soci més gran dels EUA a Iraq, més gran que el conjunt total de forces desplegades per Gran Bretanya al país àrab. Quines regles respecten? Les empreses privades de seguretat no estan sotmeses pràcticament a cap control per part dels contribuents, de qui obtenen els seus beneficis. Blackwater ha declarat obertament que les seves forces estan per sobre de la llei.

Corresponsal de The Nation i de Democracy Now!, Jeremy Scahill explica en aquest llibre l'evolució de Blackwater des del seu naixement, el 1996. En altres paraules, el passat i el present, però també el futur, del complex militar-industrial. Fent-ho, ens ajuda a desentrellar les relacions entre la guerra, la democràcia i els nostres governs. Periodisme d'investigació en estat pur i, a més, ben escrit. Una història esfereïdora. I el pitjor és que és real.

J.A.

ACTUALITAT

NOTÍCIES DE L'ICIP

El president de l'ICIP presenta l'Informe d'Activitats 2010 al Parlament

En compliment de la Llei 14/2007 de creació de l'ICIP, el president de l'Institut, Rafael Grasa, va comparèixer el passat 1 de juliol a la comissió de Cooperació i Solidaritat del Parlament per donar comptes de la feina feta els últims mesos, amb la presentació de l'Informe Anual d'Activitats – Memòria ICIP 2010. El president va destacar els tres eixos en els quals treballa l'ICIP (recerca, formació i difusió, i construcció de pau i prevenció de conflictes) i va afirmar que s'ha acomplert el 80% del pla d'actuacions del 2010. Els portaveus dels diferents grups parlamentaris van felicitar l'equip de l'ICIP per la tasca que està duent a terme, a nivell de formació, recerca i transferència de coneixement, i han encoratjat la institució a continuar treballant en la mateixa línia, per esdevenir no només un referent a Catalunya i a l'Estat espanyol, sinó també a nivell internacional.

L'ICIP obre un fòrum d'informació i debat sobre el Tractat de Comerç d'Armes

El web de l'ICIP disposa d'un nou espai (Inici > Biblioteca > Dossiers temàtics > Tractat de Comerç d'Armes) amb tota informació sobre el Tractat Internacional per regular el Comerç d'Armes (TCA) que està previst que els estats signin l'estiu del 2012 a la seu de Nacions Unides. Es tracta d'un fòrum amb notícies actualitzades de premsa nacional i internacional relacionades amb el comerç d'armes; material acadèmic rellevant; els documents de l'Institut de Nacions Unides que fa recerca en qüestions de desarmament (UNIDIR); i una agenda d'activitats per poder estar al dia dels principals esdeveniments en aquest àmbit. A més, amb regularitat, l'ICIP oferirà anàlisis i documents propis sobre aquesta temàtica. Tots els textos estan disponibles en català i properament també els trobareu en castellà i en anglès.

Policy Papers, nova publicació de l'ICIP

L'ICIP ha inaugurat una nova línia de publicacions per a l'anàlisi i la reflexió de qüestions relacionades amb les polítiques públiques en el camp de la pau i la seguretat, els *Policy Papers*. El primer número de la sèrie, publicat el mes de juny, es titula *A l'avantguarda o a la deriva? Deu anys des del Programa de Prevenció de Conflictes de la Unió Europea*. L'anàlisi, de la investigadora Julia Schünemann, fa balanç del programa ara que s'han complert els deu anys de funcionament, assenyalant les mancances i inclou un seguit de recomanacions per millorar-lo i anar cap a una veritable política de prevenció, més que de mera gestió de crisis. Els *Policy Papers* es publiquen en format electrònic en català, castellà i anglès.

D'altra banda, aquest mes de juny l'ICIP també ha publicat un nou *Working Paper*, amb el títol 'La lucha contra la impunidad de los crímenes internacionales en España: de la persecución a Pinochet a la inculpación del juez Garzón', de la professora de Dret Internacional Públic de la UAB Claudia Jiménez Cortés.

Cicle de tertúlies sobre el procés de pau al País Basc

L'ICIP ha organitzat els mesos de maig i juny el cicle de tertúlies *El final de la violència: un repte al País Basc* per analitzar l'estat del procés de pau i la nova configuració dels ajuntaments bascos, molt marcada per la forta irrupció de Bildu. En les tertúlies han participat el catedràtic de Ciència Política Pedro Ibarra, el metge i psicòleg Carlos Martín Beristain, l'advocada Gemma Calvet i el professor de Ciència Política Joan Tobella.

'Paraules descalces. Dones fent Pau' continua el seu recorregut itinerant

L'exposició del fotògraf Dani Lagarto Fernández, produïda per l'ICIP, s'ha pogut veure recentment a la Rambla Sant Sebastià de Santa Coloma de Gramenet, al Barcelonès, i al Centre de Cultura per la Pau – Can Jonch de Granollers, al Vallès Oriental. La mostra està formada per retrats de tretze dones, israelianes i palestines, que treballen activament per la consecució de la pau al Pròxim Orient.

Bona acollida de públic en les 'performances' del projecte ESCOLTA

El projecte d'art públic ESCOLTA, dels artistes Josep Asunción i Gemma Guasch (CREART) ha tancat el cicle de quatre 'performances' amb bona acollida de públic. Més d'un centenar de persones han participat en les accions organitzades a la seu de l'ICIP, de les quals s'han fet fotografies que s'exposen al mateix local. El projecte consisteix escoltar-se el cor per parelles i reflexionar així sobre el procés de l'escolta. A banda dels participants de les 'performances', diverses personalitats del món de la cultura i la comunicació s'han sumat al projecte, fent-se també fotografies. Tot el procés culminarà el pròxim 21 de setembre, Dia Internacional de la Pau, en què es farà un 'performance' final i es presentarà un catàleg amb el material concebut durant el projecte.

NOTÍCIES DEL MÓN

Finlàndia acollirà la Conferència Biennal de l'Associació Europea d'Investigació per la Pau (EUPRA)

Del 20 al 22 de juliol es farà a Tampere (Finlàndia) la setena conferència general de l'Associació Europea d'Investigació per la Pau, que tindrà com a eix central "Europa i el Món". Es tracta de l'única reunió d'àmbit europeu sobre aquests temes i s'espera la presència d'investigadors dels principals centres de recerca de la Unió (TAPRI, SIPRI, PRIO, Universitat de Bradford o l'Institut Flamenc per la Pau) i especialistes també d'altres països, com els Estats Units, Austràlia, Índia o Algèria.

Els diversos panells de la conferència se centraran en la mediació pacífica; armament, desarmament i conversió; relacions UE- Rússia; regió Euro - Mediterrània; Balcans; gènere i operacions de Pau; conflictes ambientals; Turquia, Europa i Orient Pròxim; migració e identitat; recerques visuals sobre pau; estudis crítics sobre seguretat; drets humans, seguretat humana i responsabilitat de protegir; i recerca sobre pau i moviments per la pau. Els assistents presentaran els respectius treballs de recerca, de manera que es converteix en una excel·lent oportunitat per conèixer de primera mà que s'està coent a nivell europeu en l'àmbit de la recerca per la pau.

Més informació a la plana web: <http://www.uta.fi/ky/en/research/tapri/activities/events/EuPRA2011.html?id=54757>

La Caravana Per la Pau recorre el nord de Mèxic

La Caravana Per la Pau – Justícia i Dignitat, un moviment ciutadà contra la violència del narcotràfic encapçalat pel poeta Javier Sicilia, va recórrer el passat mes de juny prop de tres mil quilòmetres del nord de Mèxic, de Cuernavaca, al centre del país, fins a Ciudad Juárez, el nucli urbà més violent del país, a la frontera amb els Estats Units. La Caravana, amb el suport de 180 organitzacions socials, reclama justícia per a les 35.000 víctimes mortals que ha deixat la guerra del narcotràfic en els últims cinc anys i exigeix un canvi en la estratègia antidroga del govern de Felipe Calderón, basada en llençar l'exèrcit al carrer, amb el desplegament de 50.000 militars. El recorregut dels manifestants va acabar amb la firma d'una Pacte per la Pau que reclama, entre altres, la desmilitarització, la fi de la corrupció i la impunitat, la reconstrucció del teixit social i la recuperació de la memòria de les víctimes.

Alliberen l'activista xinès Hu Jia després de tres anys a la presó

Les autoritats de la Xina han alliberat un dels dissidents més coneguts del país, l'activista pro drets humans Hu Jia, empresonat des de l'abril del 2008 per denunciar la repressió del règim xinès i criticar la mala gestió del Partit Comunista Xinès en matèria mediambiental. El seu alliberament ha tingut lloc pocs dies després que la Xina deixés en llibertat un altre defensor dels drets humans, l'artista Ai Weiwei. Tot i això, grups de drets humans denuncien que encara hi ha desenes de dissidents detinguts de manera arbitrària a la Xina.

Comença el judici contra els líders vius dels khmers rojos de Cambodja

Més de 30 anys després del brutal règim maoista dels khmers rojos, liderats per Pol Pot, ha començat a Cambodja el judici contra els quatre màxims responsables de la repressió que encara són vius: Nuon Chea, Ieng Sary, Khieu Samphan i Ieng Thirith. Se'ls acusa a tots ells de genocidi, concretament de la matança de dos milions de persones entre els anys 1975 i 1979, mitjançant tortures, fam i execucions. El judici se celebra en el tribunal internacional creat per les Nacions Unides.

Nou premi d'arquitectura per a projectes en situació de conflicte o post-conflicte

El Premi Internacional EME3 de Ciutats, que busca fomentar i donar a conèixer bones pràctiques en planificació urbana dels països del Sud, ha creat una nova categoria per a projectes arquitectònics que sorgeixen a partir de demandes de la població autòctona organitzada i que són fruit de situacions post-conflicte amb desestructuració municipal. En aquesta edició, centrada a la Mediterrània, els tres projectes finalistes han estat els Campaments de refugiats a Tindouf (Algèria), les Escoles per a nens beduïns a Cisjordània (Palestina) i el Projecte de cartografia de Rafah (Palestina – Egipte).

El projecte guanyador ha estat el de les escoles per a nens beduïns a Cisjordània i a Gaza (Palestina), atorgat a Barcelona a l'ONG italiana Vento di Terra (<http://www.ventoditerra.org/>) i al grup ARCò - Architettura e Cooperazione (<http://www.ar-co.org/>).

La particularitat d'aquestes escoles és que han estat autoconstruïdes per la població local, amb tècniques molt simples i amb gran part de materials de reciclatge. Estan construïdes amb criteris de sostenibilitat, amb un mínim impacte ambiental i permeten desmuntar els edificis sense generar residus, reutilitzant tots els materials. I amb una qualitat arquitectònica que ha rebut també la Menció d'Honor de la Fundació Renzo Piano.

L'exèrcit israelià ha demanat reiteradament la seva destrucció per quedar-se amb el territori. Aquests fets li han valgut ressò mediàtic a nombrosos mitjans internacionals com el Washington Post, Haaretz, Al Jazeera i El Mundo, entre molts d'altres. Esperem que aquest premi garanteixi la continuïtat del projecte.

Rafael Grasa, President de l'ICIP
Tica Font, Directora de l'ICIP
Tica Font, Coordinadora del número
Guifré Miquel, Coordinador de la revista electrònica
Disseny/Maquetació: ComCom

Han participat en aquest número:
Javier Alcalde, Jordi Calvo, Maria Fanlo, Tica Font, Rafael Grasa, Elena Grau, José L. Gómez del Prado, Sonia Güell, Eduardo Gutiérrez Bueno, Mario A. Laborie, Marta López, Guifré Miquel, Fernando Javier Padilla, Eugènia Riera, Helena Torroja